

Заморський Вістник

THE TRANS-OCEANIC HERALD

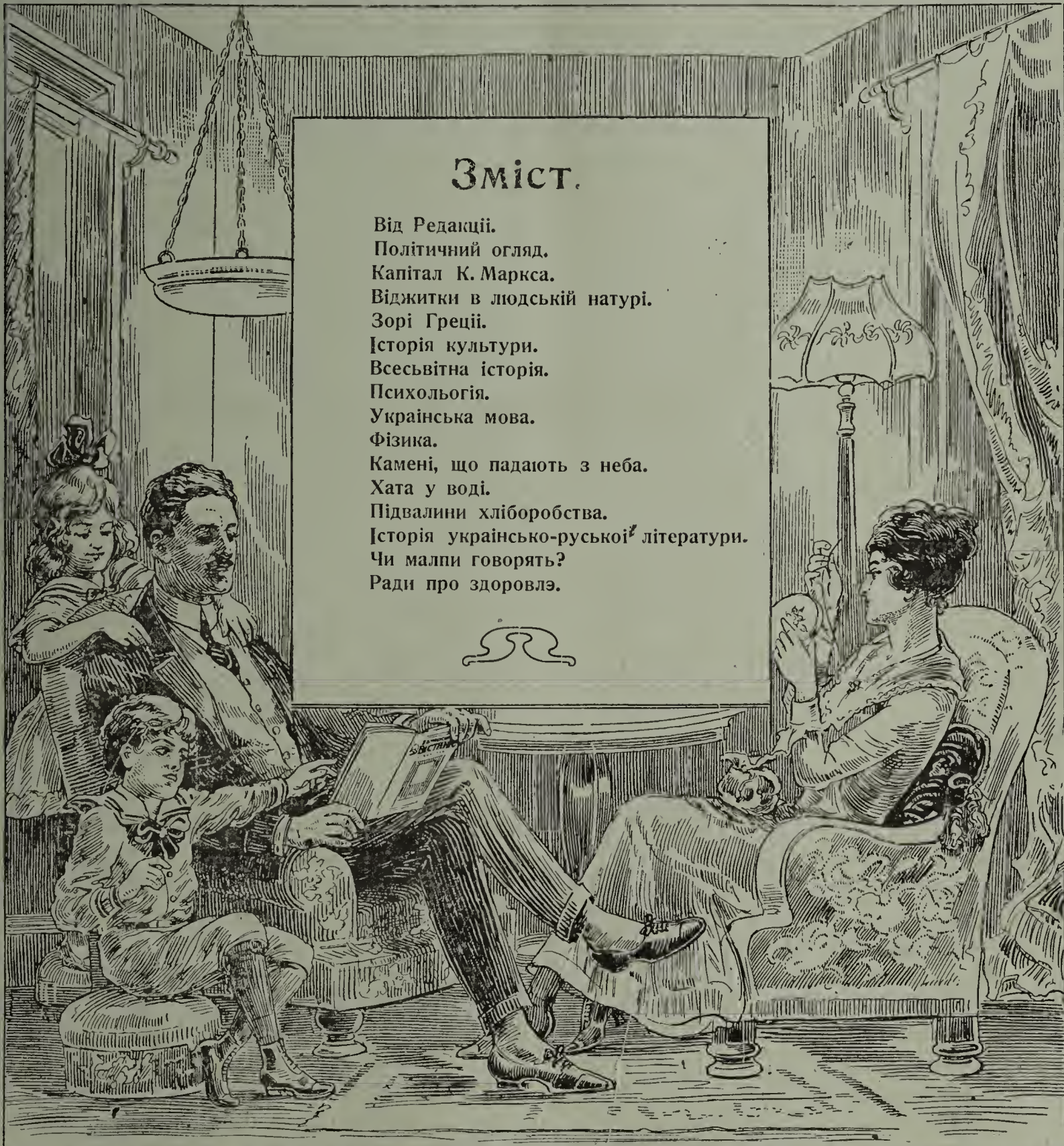
Число IX.

Торонто, Онт. Серпень 15, 1920.

Рік I.

Зміст.

Від Редакції.
Політичний огляд.
Капітал К. Маркса.
Віджитки в людській натурі.
Зорі Греції.
Історія культури.
Всесвітня історія.
Психологія.
Українська мова.
Фізика.
Каміні, що падають з неба.
Хата у воді.
Підвалини хліборобства.
Історія українсько-руської літератури.
Чи малпи говорять?
Ради про здоров'я.

Накладом і з друкарні "Робітничої Книгарської і Видавничої Спільки" ЦІНА 15ц.
516 Queen St. W. Toronto, Ont.

ГРАМОФОНИ і РЕКОРДИ

Грамофон з ема-левою трубою і видає чудовий звук тону та робить незвичайно притягаюче вражінє. У сім грамофоні є сильний мотор, який за одноразовим накрученєм спружини, грає більше як один великий чи малий рекорд. Скринка його висока і гарно викінчена.

Ціна такого грамофона \$37.50 тепер.

Українці! Постарайтесь мати в себе вдома музику, концерт або який будь-спів за допомогою грамофона. Грамофон передасть Вам найвірнійше всякі звуки музики, концерту і всякі співи та промови, яких лише в театрах можете почути. Грамофон зачарує Вас рідною піснею та музикою, яку радо будете слухати, забуваючи хоч на часок всяке горе та тугу за родиною. Грамофон з рекордами, робить велике вдоволенє в родині, в товаристві, в гурті або і одній людині на самоті.

У нас можете дістати українські, російські польські рекорди по \$1.00 штука і з міжкотрих подаємо тут лише де-які, як слідує:

Е 3304 Дайже Боже добрий час.
Не сам же я оженив ся.

Е 3254 Бандура.
Ой летіла орлиця.

Е 3354 Сотський.
Ой Джегунє.

Е 3305 Дивлюсь я на небо.
Стоїть явір над водою.

Е 3418 Зелененький барвіночку.
Спать мені не хочеть ся.

Е 1892 Ой, бре море.
Соловейко.

Е 2278 Ой піду я лугом.
Ой під вишенькою.

Е 316 Стоїть гора.
Ой ти дівчина.

Е 2832 Упав чумак.
Де ти бродиш.

Е 1210 Ой за гаєм, гаєм.
Дівча в сінях стояла.

Е 1212 Гоп мої Гричаники.
Сонце низенько.

Е 1213 Гандзю книш.
Гончий кавалер.

Е 1313 Дід Рудий.
Ой здорова чорноброва.

Е 6031 Верховинець.
Віють вітри.

Е 1143 Ой, схо-схохотай ся ворон.
Ой, під вишнею.

Е 1314 Ой, Дніпре, мій Дніпре.
Ой, щож душі загул "Ранная".

Е 1500 Тепер я — турок не козак.
Віє вітер буйний.

Е 434 Змарнів я.
Козаченько, куда йдеш.

Е 954 Родимий краю.
Рідна мова.

Е 951 Реве та стогне.
Ой, у поли керниченька.

Е 953 Віддала мене.
Люблю дивитись.

Е 2399 Пішов в тіятер.
Грицько мудрий.

Е 6038 Стоїть явір над водою.
Ой, ти дубе кучерявий.

Е 2275 Час до дому час.
Молодий козаче чого зажурив ся.

Е 2276 Засвистали козаченьки.
Ой гиля, гиля.

Е 2277 Де згода в сімействі.
Ой копав я керниченьку.

Е 2315 Вечерниці.
Гей чого хлопці.

Замовленя просимо слати на понижчу адресу:

UKRAINSKA KNYHARNIA

516 Queen St. W.

TORONTO, ONT., CAN.

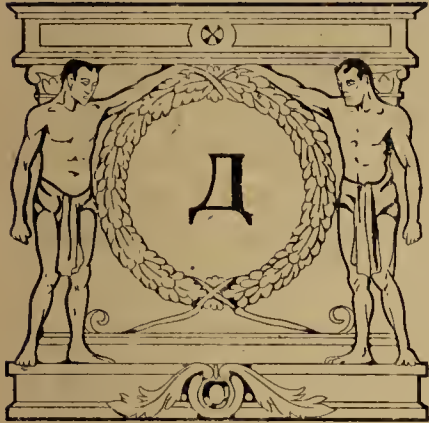
ЗАМОРСЬКИЙ ВІСТНИК

Число IX.

Торонто, Ont. Серпня 15, 1920.

Рік I.

"КАПІТАЛ" КАРЛА МАРКСА.

дені, але знаючи, що між нашими читачами є багато "з вищої класи", ми поклали задоволити і се жаданє.

Тому, що перед кількома місяцями українські робітники в Детроїт, Мич. видали "Короткий виклад політичної економії", ми якоїсь иньшої політичної економії видавати не думаємо, але наважились подати нашому читаючому загальному "Капітал" Карла Маркса. Ми робимо се тим більше, що в життю українського робітництва в Америці приходить переломова хвиля, коли прийманє всіляких соціалістичних теорій "на віру", та набутє права членства "за кводра" мають бути заступлені ґрунтовним зученєм тих теорій. Незабаром у нас зявлять ся свої американсько-українські соціалістичні теоретики, як на се дають велику надію такі пильні працівники, як провідники українського робітництва в Злучених Державах.

Звертаючись що-до самого "Капіталу", ми можемо коротенько сказати, що в 1867 р. Карл Маркс задумав був розділити сю працю на три тома:

I т. "Хід капіталістичного виробу", II т. "Хід капіталістичного оберту", III т. "Хід капіталістичного виробу взагалі". III т. мав бути закінченим книжкою IV "Історія теорій про надвартість". Але Маркс написав тільки I т. Він умер 14-го Березоля, 1883 р, лишивши матеріал дальших томів непорядкованим і недокінченим.

Його побратим Фредерик Енгельс, котрий допомагав Марксови в усій його праці, зібрав, влаштував, допи-

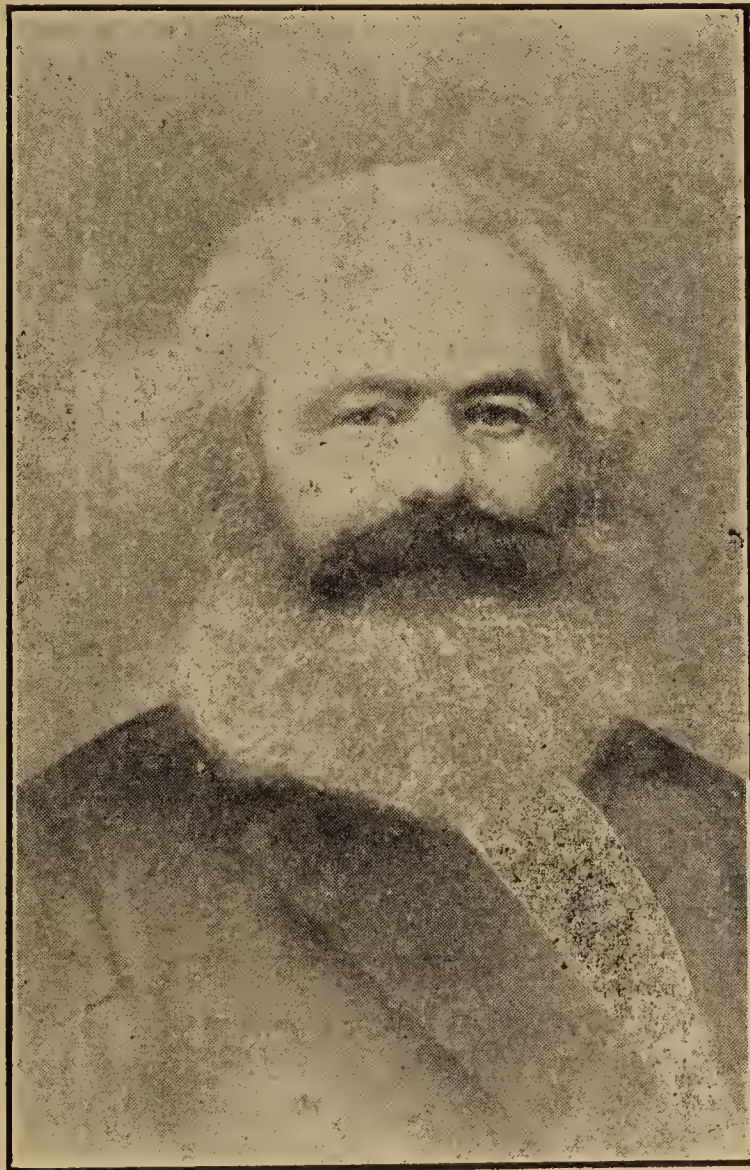
е-хто з читачів "З. В." звертав ся до нас з увагою та жаданєм, щоб ми почали містити якісь розвідки з царини соціології та політичної економії. Хоч пляном нашого видавництва є поширити ґрунтовно і систематично знатє в нашій українській еміґрації на американськїм суходолі, не хапаючись за верхи, коли ще низи не перей-

сав тай видав II і III т. т. "Капіталу", але IV т. не встиг видати, бо вмер 6-го Серпня, 1895 р. Вмираючи, Енгельс дав заповіт, щоб Карл Кавцкий, редактор "Die Neue Zeit", наукового журналя німецької соціал-демократичної партії дописав IV т. Але Кавцкий написав окрему книжку під заголовком "Теорії надвартости".

Про друкований переклад "Капіталу", а навіть про рукопис такого, в українській мові ще не було чути. Наші соціалістичні проводарі в Старім Краю, користались з читаня "Капіталу" в московській або німецькій мові. Щотичить ся нашого перекладу, так, нажаль, ми не годні дати читачам "З. В." перекладу "Капіталу" просто з німецького ориґіналу, але подаємо з аме-

риканського виданя Керові Кооперативи в Чікаго. Та сей анґлійський переклад такий добрий, що ми не боємось, уживаючи його, запровадити в український переклад якоїсь "герези".

Кожний український робітник, що має амбіцію вирівнятись з людьми з інтелиґенції та стати самому свідомим проводарем робітничої класи, повинен брати собі, яко зразок життя покійного Августа Бебеля, загально визнаного вождя німецької соціал-демократії. Август Бебель був токарем. До науки взяв ся вже в дорослім віку. Але пильність студійованя підіймила його до височини бути довгі літа головою парламентарного клубу соціал-демократичних послів німецького парламенту. Бебелева книжка "Жінка і соціалізм" свідчить, що він діявсь до того становища не тому, що він був робітником, а тому, що був **вченим робітником**. А науку свою Бебель зачернув від К. Маркса та Ф. Енгельса, з того власно "Капіталу", який дав йому те філософічне розумінє світа, що звемо "матеріялістичним

КАРЛ МАРКС.

розумінєм історії". Прикінці скажемо, що читанє "Капіталу" не легенька річ, і що між соціалістами є багато таких "марксівців", що "Капіталу" і в руках не тримали, про котрих сам Маркс сказав: "Я Маркс, але не марксівець". Але, як той мовляв, "Не святі горщики ліплять", і між нашим українським робітництвом знайдуть ся голови, що і "Капітал" розжолобають.

ПОЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД.

Польща. Ситуацію в Польщі можна зазначити двома словами: "Польща беться і просить мира". Першим нападом большевики прогнали Поляків за ріку Буг, і здавалось, що червона армія здобуде Варшаву протягом кількох днів. Але в польських масах відродилось національне чуте і вони тепер ставлять запеклий опір, щоб не дати Варшави, хоч вона уже оточена з трьох боків, і большевики наблизились до польської столиці на 12 миль. Та хоч польські шанси урівноважились, мала надія, щоб Варшава втрималась, бо стотисячна большевицька армія докладає всіх сил здобути її. Отже, найбільшу небезпеку Ляхи чують від півночі і північного сходу, щож тичеться Галичини, там польський опір твердий, хоч і тут Ляхи мусіли опорожнити Броди. В сю хвилю польсько-большевицький фронт розтягаєть ся на 700 миль, ідучи від пруської границі поза Варшаву і на схід від Варшави поза Люблин, до річки Бугу, до Сокалю, до Камінки-Струмилової, до Білого-Каменя та вздовж річки Стрипи. Втої час поки бої ідуть далі, польська мирова комісія поїхала до Мінска, де має умовлятися, що до миру з большевицькими комісарами. Але загальна думка є та, що большевики не будуть миритись з теперішнім польським урядом, а здобувши Варшаву, встановлять свого вибору польський большевицький уряд, члени котрого уже настановлені Москвою і уже рядять східною частиною Польщі. Отже з Польщою має статись те саме, як з Україною або Литвою, де большевики уже встановили від себе уряди. Певно народи старої російської імперії стягнуть ся назад до купи, з тією ріжницею, що тепер кожна нація в тій імперії дістане якісь національні запевненя.

Англія. Коли англійське робітництво довідалось про нараду англійського прем'єра Ллойда Джорджа з французьким Мільєраном, зараз головні юнії вибрали "чинну раду", яка мала проголосити загальний страйк в Англії на випадок, колиб Англія пішла помагати Ляхам збройно прати большевиків. Сей одностайний і одностайний виступ англійського робітництва відібрав англійським мілітаристам охоту воявання, і Ллойд Джордж заявив, що Англія не буде втручатись в польсько-большевицьку бо-

ротьбу. Але з другого боку англійське робітництво висловилося рішучо за самостійністю Польщі в її етнографічних межах.

Італія. Прихильність робітничих мас до большевизму в Італії так зросла, що італійський уряд теж заявивсь за нейтральністю в польській справі і відмовив Францію дозволу посилати через італійську територію противне Росії військо.

Франція. У Франції ще не прийшло до тверезости думки після перемоги над Німцями, і більшість народу готова попірати уряд Мільєрона в його дальших мілітарних виступах. Коли Англія каже Польщі робити з большевиками мир, Французи далі підбивають її битись. Щоб ще хоч чим укусити большевиків і відтягти признане їхнього уряду світом, французський уряд проголосив проти-большевицького генерала Врангля легальним урядом всієї Росії. Се признане Врангля іде всупереч з політикою Англії і Італії, котрі хочуть мира хоч би і за ціну признаня большевицького уряду. Тому тепер між Англією і Францією повстало напружене.

Злучені Держави. В З. Д. робітництво не так впливає на хід політики, як робітники в Англії і реакційна сила тут не менша від французької. Тому уряд З. Д. отверто виступив з заявою, що не признає большевицького уряду в Росії. Отже, Злучені Держави певно будуть допомогати Франції у її дальшій побороюваню большевизму.

Німеччина. Найдужче боїть ся Франція, що большевики зроблять союз з Німеччиною і, поваливши Польщу, підуть війною на Францію. Чи так воно буде, — незнати. Але Німеччина заявляє, що хоче провадити з краями бувшої російської імперії гандльові стосунки, хоч не гадає офіційально признати уряд Леніна.

Україна. З України майже нічого не чути. Кажуть, що буцім Раковський, український большевицький прем'єр має відїхати до Румунії (він сам Румун), а його місце забирає Винниченко. Видно, що у боях проти Польщі беруть участь і українські червоні відділи. А Петлюрине військо розпачливо ставить опір большевикам десь понад Збручем.

Карл Маркс.

КАПІТАЛ.

АВТОРОВА ПЕРЕДМОВА.

Ся праця, перший том котрої я подаю тепер громадянству, творить продовжене мого "Причинку до критики політичної економії" (Zur Kritik der Politischen Oekonomie), що був виданий в 1859 р. Довга перерва поміж першою частиною а сим продовженем сталась завдяки довголітній хворобі, котра усе-і-усе переривала мою працю.

Зміст тієї ранішньої праці зсумований в перших трьох головах сього тому. А се зроблено не тільки запро сполучене та повністю. Подаване підметового матеріялу уліпшене. Так далеко, як обставини дозволяють, багато пунктів, котрі в ранішній книзі були тільки натяками, тепер опрацьовані більш повно, з другого ж боку, мовляв, ті уступи, котрі там повно опрацьовані, в сім томі тільки зачеркнені. Той уступ про історію теорій, про вартість та гроші, звичайно, цілковито відложений на-бік. Читач того ранішнього твору, все ж знайде в увагах до першої голови додаткові джерела свідочств дотичних історії тих теорій.

В усіх науках початок важкий. Перша голова, а особливо той уступ, що містить в собі аналізу продуктів спричиняють, звичайно, найбільших труднощів, що до розуміння. Те, що тичить ся найголовніше аналізу змісту вартости та великості вартости, я зпопуляризував як-найможливіше. ¹⁾Варто-форма, котрої цілком розвинений вигляд містить ся в гроше-формі, є дуже елементарною та простою. Одначе, людський розум більше як через 2000 літ шукав надаремно дістатись до її глибини; коли, з другого боку, про вдачну аналізу геть більше зкомпонованих та з комплікованих форм

1) Се є більш потрібним, ніж навіть той уступ з твору Фердинанда Лясаля проти Шульце-Деліча, в котрім він обіцяє дати "інтелектуальну квинтесенцію" моїх толковань сих підметів, містить в собі важні помилки. Коли Фердинанд Лясаль позичив до своїх економічних творів майже до букви з моїх писань, і без жадного дозволу, усі загальні теоретичні пропозиції, приміром: про історичний характер капіталу, про сполуку поміж умовинами виробу і чину виробу ч.с., ч.с., навіть аж до термінології мною сотвореної, се може він робив за-для пропаганди.

Звичайно, я не кажу тут про його детальне обробленє і уживанє тих пропозицій, до котрих я не маю жадного діла.

істнувало тільки припущенє. Чому? Тому, що тіло, яко органічна цілість, лехше надаєть ся до студійованя, ніж комірки того тіла. Але в аналізі економічних форм не допоможуть ані мікроскопи, ані хемічні реагенти. Сила абстракції має заступити їх. Але в буржуазнім суспільстві витворо-форма виробів праці (чито варто-форма виробу) — буде господарською комірко-формою. Для поверхового глядача така аналіза тих форм здаєть ся зверненем на дрібнички. Воно справді тут маєть ся діло з дрібничками, але вони того самого порядку, як і ті, з котрими маєть ся до діла в мікроскопічній анатомії. Та за винятком уступу про варто-форму, сей том не може бути обвинуваченим на рахунок труднощів. Я ж, таки маю на увазі такого читача, котрий хоче довідатись чогось нового і тому думати сам для себе.

Фізик або обсервує фізичні явища, де вони зявляють ся в їхніх найбільше типових формах і найбільше вільними від турбуючого впливу, або, де можливо, він робить спроби в таких обставинах, котрі запевнюють повстане явища в його нормальності. В сім творі я маю екзамінувати капіталістичний чин витвору, умовини виробу та виміну відповідну до того чину. До сего часу їхнім клясичним ґрунтом є Англія. Се є причиною, чому Англія взята яко головна ілюстрація розвитку моїх теоретичних ідей. Коли ж німецький читач стиска плечима на умовини англійських індустриальних та хліборобських робітників, або в оптимістичнім захопленю заспокоює себе, думкою, що в Німеччині справи не такі вже злі, я мушу просто сказати йому: "De te fabula narratur!"*)

Питанє, що тут заходить, є властиво питанем про вищий чи нижчий щабель розвитку громадської ворожнечі, що спричиняєть ся природними правами капіталістичного виробу. Тут властиво розходиться ся про ті закони, про ті тенденції, що чинють з залізною необхідністю в напрямку неменучих наслідків. Та країна, що є більше індустриально розвиненою тільки показує тій, що менше розвиненою, образ її власної будучини.

*) "Про тебе розповідаєть ся (отся) байка". Ред. "З. В." (Далі буде).

Віджитки в людській натурі.

(Звірскість, дитячість, історична минувшина.)

(Продовжене).

До бійки скорі малпи, діти і дикуни. Але доросла людина, знаюча себе шанувати, брехати, сваритись і битись ніколи не буде.

На "пльоткарство" найдужче хоруге жіноцтво здаєть ся в усіх народів. А се тому, що жінки інтелектуально мало розвинені. Але як у ті "дамські брехні" вмотаєть ся і який "кавалер", так се свідчить про його дитячість розуму.

Святковане сили. Дітваки і парубчаки дуже цінують силу. З яким святкованем вони дивлять ся на силу свого старшого брата, або з яким захопленем пробують котрий меж ними найдужчий; стискають свої кулаки, напружують маленькі мязи і показують їх своїй мамі або сестрі, кажучи: "Дивись, який я дужий". Дикун міряє суспільні відносини людини до людини силою кулака. Єгиптії вклонялися бугаєви, Аписови, яко ідеї тілесної сили. А за часів темного середневіччя ціла Європа гинула під гнетом вбраного в сталеву рукавицю кулака. Цілий наш нарід непідніс ся вище того святкованя брутальної сили, буцім той правдивий хто дужчий. Ні, світильники людського розуму не визнають сили за щось такого вартого святкованя, як, приміром, Лев Толстой висловив ся, що зверхність не в силі, а у правді. Людством провадить розум, а не кулак; кулак власно затовчує правду в кут і не дає розумови вести людство по тій дорозі, що треба, бо в кулаці є сила але нема розуму. Чи за тим і правда, хто дужчий? Ні! Сила — право. Еге, але не завжди правда. Хто з правдою, той дужчий від найдужчої сили.

Жіноцтво святкує силу, В природі дієть ся таке, що самці бють ся між собою за опановане самицями, Приміром коли леві пічнуть битись за самицю, самиця з зацікавленем дивить ся на хід бою. І коли дужчий лев забє слабшого, тоді вона з приемним маханем хвоста віддаєть ся переможцеві. Песиголовці Горилі бють ся за самиць також. І наші "Кейди" нічого не кажуть, поки "Джеки" розвалюють за них батлями собі голови. Жінки люблять зводити чоловіків до сварок та бійок, бо той віджиток самиці лежить глибоко закорінений в жіночій натурі, — святковане дужчого,

Войованє. Се старезна хвороба, що глибоко пустила коріне в мужську душу. За сієї світової війни ми мали нагоду приглядатись, як той віджиток, жадова убивства та кровожирливости, прокидав ся здавалось у плохих і тихих людях, і вони затягались добровільно до війська. Кажуть, що під час війни в людях прокидаєть ся звірюка. Еге, в нас прокидають ся убійники-каїни, наші діди і прадіди, бо кожен з нас в минувшині має котрогось пращура, що поповнив убивство на людині. Нема ріжниць в яких обставинах те убивство сталось, але той злочин переходить на нас і в нас прокидаєть ся. І тільки сим можна зрозуміти чого люди, не люблячи війни за спокійного часу, ідуть на війну, хоч знають про всі її паскудства. До війни і убивств найдужче надають ся парубки 18—20 річні. Тоді в них ще найбільше середневічної шумовини тих боїв, що відбуло людство в середних віках. Не робить ріжниць у імя чого людина убивала, убиває і буде убивати людей — сє все було, є і буде звірячостею, дикунством, гидким віджитком, бо розум нам каже, що всі людські справи можно заларгодити найкраще любою та правдою, розумом, а не вбивством.

Людодство. Часописі повідомляли, що під час сієї світової війни у Африці, між нігерськими жовнірами відновилось людодство. Після бою, вони збирали трупи ворогів і смажили їх собі на поживу. Про одного французського ката писалось, що по відрубаню голови засудженому на смерть, він як божевільний припадав до трупа і випивав кров. Сего року у Франції один француз зарівав чужу дитину і випив з неї кров. А кільки такого паскудства творить ся у сім "цівілізованім" світі, що не доходить до поліції та преси? Отже, поміж нами ходять сотворіня в людській шкірі, що їм треба було б родитись за часів камінної доби, а не тепер.

А побиванє жінок і дітей, що так закорінено у наших селян, чиж се не прийшло від часу варварства, коли чоловік зробив жінку своєю невольницею?

(Далі буде).

ЗОРІ ГРЕЦІЇ.

ЖИТЕПИСИ ГРЕЦЬКИХ ФІЛЬЗОФІВ.
(Продовжене.)

III.

ПЛАТОН

(427-347 Пр. Хр.)

Переклав М. Петрівський.

З Платонового житепису ми не можемо нічого більшого подати, як легенький нарис. Ми не так щасливі, щоб посідати твір про Платонове жите зладжений його товаришем і ученим Ксенократом, як приміром ми маємо жите Платонія написане Порфиром, або те Проклієве — Маринієм. Хоч Платон жив вісімдесят літ, тішучись широкою славою, і хоч Діоген Лаертій багато напрацював ся, збираючи відомощі про Платона, але число тих перелічених відомощів дуже мале, тай поважна частина з них скупо потверджена.

Платон родив ся в Егіні (на острові, де його батько мав grunt, яко клерух, чито хурторянин), в місяці Таргеліоні (Травню), року 427 Пр. Хр.; його родина належала до Колітієвого роду і була заразом стародавною і шляхотною, в повнім розуміню того значіння, яке привязували тому слову в Атенах. Платон був сином Аристона (або, після деяких його любимців, сином бога Аполона) і Периктіони; його матирини прадіди були близькими приятелями або свояками законодавцеви Сольнови; а знов Платонів батько належав до роду, що просліджував своє походжене аж від Кодра, а навіть від бога Посейдона. Платон був також близько посвоячений з Хармідієм і Критієм — сей послідний добре знаний, як напасний проводир олігархії, званої Тридцять Тиранив. Платон спершу був званий Аристоклем, по своїм прадіду, але, як виріс, отримав імя Платона, на рахунок широчини (як передане каже) його чола або плечей. Обдарований кременною тілесною будовою, і вправлений в гімнастиці, не тільки в одній з звичайних атенських "палейстер", (про котрі так виразно він оповідає в його Харміді), але також і під Ар-

гійським інструктором, він осягнув таку силу та зручність, що брав участь з иньшими хлопцями в борні за надгороду на Істмійських Игрищах. Його літературні студії почались під учителем званим Діонизієм, і продовжані під Драконом, славетним учителем музики, в ширшій значіню того слова, як розуміють його тепер. Росповідають, що Платон виявляв пильність і визначну похапливість, сполучені також з найвищою повагою та вічливостею. Платон не тільки що запізнав ся добре з писаннями поетів його часу, але він укладав і свої власні вірші — дітирамбічні, ліричні і трагічні; і він рівнож, як оповідають, приготував трагічну тетральогію з думкою конкурсувати на Діониських Игрищах. Оповідають, що платон спалив сю поезію, коли пристав до товариства Сократа. Не лишило жадного твору віршом з його імям, за винятком кількох епіграмів — повних щирости та великої поетичної краси. Але його діяльогі свідчать, що уклад його розуму був широко-поетичним. Багато з його фільзофічних мірковань близько сполучені з поезією і здобувають свою владу над розумом радше уявою і чутем, ніж розумованем та доказами.

Після Діогена, (котрий у сім випадку не може бути авторитетом), запізнане Платона з Сократом, сталось десь коло двадцятого року Платонового віку (407 Пр. Хр.). Можливо, що те запізнане почалось передше, але з певностею непізніще тієї розмови (поданої Ксенофонтном) між Сократом і Глаконом, Платоновим молодшим братом. Се мало статись непізніще 406 р. Пр. Хр., або з початком 405 р.

(Далі буде).

К. М. Тахтарьов.

ІСТОРІЯ ПЕРВІСНОЇ КУЛЬТУРИ.

(Продовжене.)

По скінченню першого дня, відбутого в новій місцевості, запитавши нас сказали, що вони візьмуть нас до себе і вчинять "корробборі", (себто учту з танцями та співками) потім як ми відвідаєм острів. Прийшовши на той острів ми побачили, що він був, на правду, вкритий яйцями так, що ми дуже хутко наповнили наші плетениці. Наші приятелі, у волості котрих ми були, дозволили нам першим наповнити наші плетениці, а самі наповнили свої після нас. Так ми жили кілька днів, і кожної ночі мали "корробборі". Нарешті наші приятелі кинули нас і очевидячки з великим поспіхом. Але я не міг зрозуміти, чому воно так сталось. Після їхніх рухів припускав, що між ними певно повсталася якась свара того дня, як я не ходив на острів. На другий день наші жінки відлучились від чоловіків і розмалювали себе білою глиною. Чоловіки прикрасили себе охрою та пірем з еми, привязуючи їх до клубів. Вони ж, як завжди, були цілковито голими." Потім почались танці, що скінчились бійкою на ґрунті помсти. "Після того ми пішли до однієї місцевості, до котрої було яких 40 анґ. миль. Та місцевість була близько озера, що мало зо десять миль в-обводі. Та подорож забрала кілька днів, бо ми усей час полювали. Ми ротаборились біля джерела солодкої води, бо саме озеро було солоне. Коло него була велика рівнина. Ми поробили підсаки з личя і наловили силу раків. Тут ми жили кілька місяців у супокою та повнім вдоволеню, а потім пішли до берегів иньшого озера. Перед нашим відходом з тієї місцевості до нас прийшов вістун. На його руках були намальовані рядками пасочки, котрі показували кількість днів потрібних на те, щоб ми могли дістатись до тієї волости, з котрої він прийшов. Метою запропонованої гостини була взаємовиміна запасами угрів на споживче коріне. Обрахували, що перехід забере 14 днів часу. Ми несли ту рибу в шкірах кангурів і прийшли до призначеного місця, де подибали 80 чоловіків, жінок та дітей. Сама виміна відбувалась ось як: двох чоловіків з обох боків приносили одні рибу, а дугі коріне на довгих лубках, переносячи те на головах з одного боку на другий, поки ціла скількість не була виміняна. Увечері відбулась велика "корробборі", а уранці бійка, тому що одна жінка втекла з чужим чоловіком, кинувши свого. Справа скінчилась на тім, що її ранили досить небез-

печно списою. По якимсь невеличкім часі гурти співплемінців геть забрались, умовившись, коли знов мають зійтись для виміни. З тієї місцевості ми пішли в иньшу, де перебували кілька місяців, зак не прийшов час виміни риби на коріне. Одначе в сім випадку ми взяли у виміну кангурів."

Той опис Беркеля, як потроху видно з повище наведеного уривка, подає нам жите тих тубольців яко низку невинних мандровань та пересувань з одного місця на друге.

Звичайно, по скінченню переходу, ті дикуни обирають собі місце про табор. Там ставлять колиби, себто тимчасові житла з скиданого на-кupu гіля та трави. Ті колиби вони ставлять до певного ладу. Буває й таке, що кілька гуртів приходять до одного місця. "Коли окремі гурти досягають кінцевої мети своєї подорожі", оповідає Рот: "Так вони ротаборюють ся там, ставлючи свої колиби біля колиб того гурту, що прийшов першим. Новоприйшовші гурти ротаборюють ся з того боку, звідки вони прийшли."

В кожному таборі є цілковито окреме місце зборів, де чоловіки відбувають свої наради та збори. Жадна жінка не наважить ся ступити ногою на те місце, (котре вони звать "унгуля") без ріжниці чи будуть там чоловіки, чи ні. Але і жінки мають в своїм таборі місце про свої збори, зване "ерликвіра". Там ротаборюють ся невіддані дівчата та діти, і жаден дорослий чоловік не наважить ся переступити межі того жіночого табору.

Колиби про жите, звичайно ставлять з гіля та ріща, котрими так довго користають ся, як довго стоять в даній місцевості, а відходячи з того місця, просто їх кидають. Однак декотрі дослідники свідкують, що австралійські тубольці лягають спати без жадного покриття і цілковито голі, навіть тоді, коли нічяна температура спадає пониже зера. Чоловіки і жінки сплять окремо, кожні в своїм таборі. Їхні тіла відокремлені невеличкими огнищами, до котрих вони підкидають паливо цілу ніч. Шлюбні пари сплять біля окремого огнища. Коли ж зимно захопить Австралійців в поході підчас війни, коли нема часу добувати огню тертем, тоді, після свідчення декотрих очевидців, змучені воляки кваплять ся захватись від зимна у наборзо викопаних ямках, що заступають тіло від вітра.

(Далі буде.)

Дж. Н. Ларнед.*)

ВСЕСЬВІТНА ІСТОРІЯ.

(Продовжене.)

Поміж уривками ранішньої історії Єгипту, котрі давно вже були повизбирані з грецьких письменників, найбільшої ваги буде той, що позоставсь від праці вложеної в третім століті перед Христом одним єгипетським жерцем, на імя Мането. Тоді Єгипет був ряджений грецькими царями (Птоломеями), і Мането писав в грецькій мові. Думають, що ті три книги єгипетської історії, котрі він полишив (поруч з жерцівськими та народними переказами), містили в собі дуже докладний літопис тієї країни, котрий переховував ся в архивах божниці. На біду, Манетова праця пропала, але се сталось уже тоді, як деякі уривки з того літопису були позатягувані до більше пізніх грецьких писань, котрі не пропали. Поміж тими уривками є спис царів, чи то фараонів, котрі царювали, або про котрих думали, що вони царювали, в Єгипті від заснованя фараонівської держави. Той спис ділить ся на династії, чи то царські роди; він нараховує усього тридцять п'ять родів, аж до підбитя Єгипту Олександром Славетним, і подає довжину кожного царюваня. Від часу відчитаня ерогліфів, знайдено иньші списи дотичні тієї самої річі, котрі у своїй більшості годять ся з Манетовим списом; і якийсь час між вченими був турбуючий їх запит, як багато ті списи подавали дійсности? Але з тягом часу, як один по дугому були знайдені і відчитувані написи та папірусові рукописи, згадані Манетом царі один за одним були подибані, говорячі про себе в тих писаннях, або про їхні роботи та вчинки проголошували там сучасні їм писарі та урядники; аж нарешті переконали ся в ґрунтовність правди Манетового запису, взад до певного пункту. Тим пунктом був в усіх списах початок четвертої династії, котра містить в собі тих трьох фараонів, котрі були знані яко будівничі великих пірамід в Гезе, а власно: Хуфу (з грецька Хеопс), Хафра (чи Хефрен), і Менкаура, про дійсність котрих не могло бути ваганя. Але в тязі довгх років пошукань не виходили на сьвітло докази відносно трьох попередних династій, котрі панували протягом 800 літ перед Хуфу, про що запевняли ті списи фараонів; і вже було встановлено погляд дотично їхньої мітичности. Мали переконанє, що четверта династія почалась десь біля 4000 років перед Христом, і аж до-

недавна вважали ту дату найдальшим часом, до котрого могла бути просліджена єгипетська історія, як вона записана на її монументах.

Але в 1898 - 9 роках ставсь чудовий знахід. Довідались, що ті гробівці, котрі були відчинені в Абідосі, належали до царів першої фараонівської династії, започаткованої, після Манетового сьвідченя, Меноем, чи то Менесом, за часу, котрий недавні обрахованя ставлять десь біля 4770 р. Пр. Хр. Ті гробівці подали написи, що були багато століть старшими від найстарших, які були знайдені перед тим. Більш ніж те: знаходи в Абідосі містять в собі гробівці та написані імєна царів, про котрих думають, що вони рядили (певно в меньших державах) перед тим, як Мена встановив фараонівське єдиновладство; про тих царів згадував Мането, але не подав в своїм списі їхніх імен. Отже тепер, здаєть ся, що єгипетська історія покриває майже 7000 літ, з добре провидненою передісторичною добою позад себе. Здогадують ся, після багатьох підстав, що фараонівська держава була встановлена наїздниками, котрі прийшли в ту країну свого часу і ступнево опановували малі королівства, чи то міста-держави, на котрі за тих часів був Єгипет поділений, аж поки нарешті Мена не зробив себе паном цілої країни. Що-до питаня звідки ті завоювники могли прийти нема одностороннього погляду; але більшість письменників, пишучих дотично сієї справи, прихильні шукати їхне походженє десь біля полудневих кінців Червоного моря, на азійськїм або на африканськїм боці. Що ті завоювники принесли до Нилу ерогліфічний спосіб писаня та культуру, котра в своїй суцільности була вищою від тієї, що тоді посідали передісторичні Єгиптії, і що потім ті завоювники панували яко "вища каста" в дальшїм тягу історії, — се висновки, до котрих дійшло багато єгиптологів. Але з другого боку, відсутність жадного слїду деінде поза Єгиптом тієї особливої штуки, особливої будівничої амбіції, і особливих релігійних гадок ранішних Єгиптіїв, викликає ваганє, чи справді та цивілізація, що виросла була понад Нилем одержала свою прикмету особливощів від якогось иньшого народу або місця. (Далі буде.)

*) Квапимось направити фатальну помилку. Імя історика нашої "Вс. Історії" є Дж. Н. Ларнед, а не Дж. Н. Ларнерд.

Др. І. Раковський.

ПСИХОЛОГІЯ.

НАРИС НАУКИ ПРО ЛЮДСЬКУ ДУШУ.

(Продовжене).

Слідуючими чутниками*), що є рівнож простої, незалежної будови, будуть чутники нюху та смаку. Чутник нюху утворений так, що відповідний нерв, власне перша пара нервів середнього мозку, розходить ся в носовій ямі а його волоконця закінчують ся в певних комірках, з яких утворена болонка, що вистелює носову яму. Носова болонка виділює заєдно слизистий плин, а через те вона все вогка і може втягати в себе ті гази, які принагідно знаходять ся у повітря. Таким чином гази можуть подразнювати комірочки носової болоночки, а тим самим і кінчики нюхових нервів; а се викликає в нас свідомість запаху. Замітна річ, що на кінчики нерву нюху ділають тільки гази, тай то не всі; коли ніс наповнити яким пахучим плинном, приміром кольонською водою, ми нечуємо зовсім ніякого запаху. Чутник смаку є на язиці, а власно в так званих смакових бородавочках, які скрізь розсіяні по язиці, а передусім в великих бородавках, які на вигляд V уложені при підставі язика. Згадані смакові бородавочки утворені з питомих, великих комірок, в які власне входять закінчення окремого смакового нерву; а на ті нерви може впливати подразнюючо лиш те, що розпустить ся в слині.

Та найбільше по мистецьки зложеними будуть чутники зору та слуху.

Чутник зору міститься в оці. Поминаємо зовсім повний опис будови ока; зазначимо тільки, що нерв зору, який входить ззаду в око, а кінчики тих нервняних волоконців закінчують ся в дуже злежений спосіб. Головна основа чинності ока така: з річей, які є перед нами, повстає в нашій оці образ, немов вірне відбите тих річей; сей образ паде як раз на кінчики нервів зору, і вони, подразнені тим, викликають в нас свідомість тих річей, яких образи є в нашій оці. Чутник слуху рівнож дуже зложеної будови, а уміщений він в усі; там закінчують ся волоконця слухового нерву, які подразнюють ся тоді, коли їх вправити в тремтіне. Власно, ми чуємо тоді згук, коли яке небудь тіло своїм тремтінем вправить в рух ото-

чуюче повітре, а те тремтіне, чи так звані хвилі повітря вправляють в такеж тремтіне слуховий прилад, а з тим і кінчики слухових нервів. Принагідно додамо, що в усі є ще один чутник, а власно чутник рівноваги, який уможливує нам орієнтуватись про становище нашого тіла.

Як бачимо, ми маємо зо 10 чутників! Деякі з них є дуже простої, иньші дуже складної будови, одначе всі ті чутники будуть властиво приладами, в яких закінчують ся нерви, що можуть приймати певні подразнення та доповоджувати їх до середного мозку, а власно до тих осередків, де є ті комірочки, з яких виходять нервняні волоконця чутникових нервів. Одначе, коли подразнене чутникових нервів дійде до відповідних осередків в середнім мозку, тоді ми не маємо ще ніякої свідомости про те, що подразнило кінці наших чутникових нервів; ся свідомість повстає доперва тоді, коли се подразнене дійде аж до комірки мізкової кори. Всі осередки комірок в середнім мозку за помочю волоконців стоять в тіснім звязку з комірками на певних місцях мізкової кори. Через те на мізковій корі ми маємо рівнож "осередки" відповідаючі осередкам середного мозку. Отже, осередок зору в середнім мозку лучить ся нервняними волоконцями з тими комірками, що займають горішню частину потиличного плату головного мозку, і тому се місце звемо також "осередком зору" головного мозку; осередок слуху є на скраневій частині мізкової кори; осередки иньших чутників містять ся на границі потиличного плату мізкової кори; осередок мови є в долі тіменного плату, а горішна і бічні поверхні мозку забрані осередками рухів ріжних приладів нашого тіла. Се виглядає так, як колиб виконуванем ріжних чиннощів нашого тіла і нашого духа займались окремі громади комірок мізкової кори; а що всі ті численні "осередки" стоять в звязку з чоловим платом мізкової кори, так дуже можливо, що власне чоловий плат лучить в собі і порядкує всі чиннощі нашого мозку та удержує в них згідність і єдність. З тієї причини чоловий плат мізкової кори звать "платом інтелігенції".

(Далі буде).

*) Спочатку сего нарису ми вживали слово "змисл", а потім заступили словом "чутник", бо "змисл", се якесь перекабаченє московського слова "смысль". Редакція З. В.

Загально-українська мова.

(Причинок до витвореня загально-української мови.)

(Продовжене.)

Отже треба вмовитись тими словами зазначувати відтінки значіння слів. Пприміром, "кочергою" звімо ту річ, що нею вигрібають попіл і котра має закарлюку на один бік, а "коцюба" — се та сама річ, тільки зроблена яко півкружало. "Відром" звімо незеньке деревляне начіне до ношеня води з двома вухами та дужкою, "цебром" таке саме начіне, але металеве, "коновкою" — високе звужене догори з одним вухом; тощо. Треба звернути пильну увагу і на будову речень, на мовострій, щоб вона була укрїнська, а не англійська або лядська чи московська.

КРАСА МОВИ.

Краса мови полягає в тім, 1) щоб співзгукки чергувались з самозгукками так, щоб більше як двох співзгукків не збігалось до купи; 2) щоб слова були короткі, поможливості односкладові, але не шість або десять-складові; 3) щоб в мові було як-найменше неголосних співзгукків: с, ш, сь, х, (ф), та комбінацій їх з губними п, б, та зубним т; 4) щоб кожен згук, кожне слово було вимовлене людиною виразно гучно, з чутем краси та лагідности.

1) Італійці осягнули в своїй мові краси, що-до чергованя самозгукків з співзгукками, але їм псує їхня разяча вимова, наче кочене возів згори.

2) Короткостею і великою силою односкладових слів може похвалитись англійська мова. Те, що Англієць висловить десятима односкладовими словами, те Українець мусить висловити вісьмома словами, що часом будуть мати накупку яких 40 складів. Але довжилезностею слів що-до складів німецька мова перевищає українську. Та еволюція української мови іде в напрямку скороченя слів. Приміром, стара форма була "слухаєть," а тепер кажемо "слухає" і навіть "слуха". Що-до скороченя слів, усіх Українців перевищили Бойки, котрі обривають майже кожнісіньке слово. Але українській мові в скороченю слів стоять на перешкоді її "нахили" та "спряганя," коли англійська мова того не має. Всеж можна встано-

вити собі за регулу намагатись як-найдужче скорочувати слова що-до складів; не творити нового слова з двох чи трох старих слів, але брати або яке діалектове коротке слово і надавати йому нову прикмету; або творити з відповідного коріння нове односкладове слово. Так обтесали і улагіднили свою мову Французи, що тепер ту мову уважають за найприємнішу мову в світі. І з українською мовою се можна лехко зробити, коли наші письменники звернуть свою увагу на питане краси нашої мови.

Наші старі арійські слова, як весна, рада, дар, тощо, гучні і красні, але за московським проводом наші письменники напхали в нашу мову силу нових слів, що кінчат ся на "сть": "прикрість", "вільність", "радіть", тощо, в котрих разять вухо збігнене до купи тих двох неголосних співзгукків "сть"; і не знати навіть, як ті слова відміняти, бо на Лівобережю таких слів наряд і не вживає; а як і вживає так тільки в многім числі, але гучно і красно: "молодищі", "радощі", "любощі", "веселощі", "старощі", а не молодість, радість, старість. Неголосні співзгукки, особливо ш і сь в сполуках з губними та т псують красу мови страшенно. Найгірше те "сь" гучить у вимові галичан, де вони його вимовляють майже як "шь": шьвіт, шьвятий, шьвій, тощо. Але найгірше се гучить у польській мові, хоч ось у сім виразі: "nie piepsz wieprza piepszem, bo przepiepszysz wieprza piepszem". Отже, всіяке таке "пшикане" треба найдужче уникати.

Виразну і гучну мову мають Українці з Лівобережя. На ту виразність, певно, вплинули простори українських степів. Як срібний дзвін бренить розмова Лівобережця, бо його груди розвинені, як голосна кобза; Київщани, мешканці горбоватої країни, мають мову тихшу, голоси у них слабші від Лівобережців, а Галичане, яко мешканці гір, мають мову ще тихшу, менш виразну вимову, що бачим у скороченю самозгукків: Лівобережець скаже широко: кохання, знаття, шапка, жаба, а Галичанин вузенько: кохане, знане, шепка, жеба. Отже, тут гучність вимови за Лівобережцями.

(Далі буде).

Н. А. Рубакін.

КАМЕНІ ЩО ПАДАЮТЬ З НЕБА.

З московської переклав В. Б.

(Продовжене).

Той пошморг і відбив ся на фотографії. А потім той камінь почав робитись усе меншим, тай щез. Згорів і щез, — і до землі не долетів. Тому згас і блискучий пошморг летючого каменя на фотографії, напро-во від найпростішої кропки.

Трохи вище того пошморгу на тій самій фотографії видно маленьку комету. Вона летить поміж зорями. У неї видко хвоста; ледво, ледво його видко. І зорі і комета стоять наче на однім і тім самім місці, а летючий камінь за той час встиг мелькнути, згоріти і щезнути. Від него на землю посипав ся тільки порох, той перепал.

Камені зимні зсередини, а гарячі знадвору.

27-го Грудня 1857 р. в Індії впав з неба камінь і розколов ся. Люди почали збирати з него кусники. Коли вони доторкнулись до вломлених боків, почули наче опечене; зсередини камінь був такий зимний, що рука навіть не витримувала того зимна, стаючи нечулою як се робить ся у великі морози. Але ось що дивного: в той сам-час поверхня каменю була така распечена, що навіть розтопилась. Отже було таке, що знадвору той камінь палив, а зсередини пік, бо був надзвичайно зимним. Се сталось тому, що падаючи він не мав часу распечи ся наскрізь. Він упав з страшної височені, а там завжди зимно. Ті люди, що злітали високо на бальонах та літаках, переко-нані в тім. На височені сімох, а навіть п'ятох кілометрів, уже людина починає тремтіти від зимна. На тій високості руки мерзнуть, дихане стає білою парою, а вода замерзає. Те саме буває і на верхах високих гір, що вкриті вічним снігом та ледівцями. Чому сніг та лід там не топить ся? Тому, що там вічне зимно та морози.

Ті подорожні, що видрапувались на високі гори, розповідають, що хоч ті гори і високі, але летюче каміне падає ще з більшої височені. Один подорожний сів собі був в ночі на чубку однієї високої гори. Небо було безхмаре, чисте, прозоре. Зорі так і палахкотіли скрізь. Коли ось зненацька геть-геть у височені з'явилась огненна куля. З'явилась і полетіла кудись прудко. Мелькнула і щезла з очей.

Вона пролетіла понад горами незмірно вище тих верхів, в глибинях неба. От з якої височені падають каміні.

Коли ж на верхах гір зимно, так в небі, на височенах ще зимніше. А звідтіля і падає каміне на землю. Як же, в такім разі, не бути йому зимному? Сему дивуватись нема ще чого.

Але геть дивнішим буде те, коли застановим ся на запиті, чому власне те каміне распікаєть ся, та знадвору, а не зсередини? От про се довідатись та зрозуміти його докладно та з певністю важко. Але можна доглупатись і до того.

Чому і як распікаєть ся падуче з неба каміне?

Справді — чому? Каміне падає з величезного зимна, а тут, дивись, таке буває распечене, що аж гицує. Невже без жадного огню можна распекти і запалити яку річ, а тим більше камінь?

А в дійсності можна і навіть кількома способами. Про один такий спосіб знають і дикуни. Вони добувають собі огонь ось як: беруть собі до рук два оцурпалка, сідають і починають терти ті оцурпалки один об одного. Трутуть дуже, шпарко і невгаваючи. Від такого тертя дерево починає незабаром нагріватись. Воно стає все теплішим та теплішим і нарешті распікаєть ся так, що і займаєть ся. Не було огня, а от і з'явив ся огонь. Він повстав з тертя. Теж часом стає і зі зле пошмарованим возом, особливо, коли і вісь і колесо деревляні. Колесо, тручесь об вісь, починає видавати дим, а потім і займаєть ся.

Але таке буває не тільки з деревляними возами, але і з залізничими вагонами. Там усе зроблене з заліза та спижу: і вісь, і колеса, і втулки. Залізничі вози котять ся по релях швидче ніж прості вози дорогою. Їхні колеса обертають ся швидче ніж у простих возах, а тому і дужче трутуть ся об втулки. Від того тертя распікаєть ся залізо зі спижом. І коли втулка зле пошмарована, так вісь буває распікаєть ся на-червоно, а буває таке, що і залізна вісь займаєть ся. Через таке нераз трафлялась біда з цілими потягами на залізницях.

(Далі буде).

Чарлес Г. Д. Робертс.

Хата у воді.

(Продовжене.)

Але видра тримала його нерозчіпно, держучи свою жертву так, як песик-терер робить з щуром, і не звертала жадної уваги на рапні напади другого бобра. Вода так розхлюпалась, що хвилі розбіглись по цілому ставку, хлюпаючи аж до Боевих ніг, що стояв на гребені греблі, та гоїдаючи бронзово-зеленими травами навколо тієї хати, що на малім острові. Хоч з певністю усі решта мешканців ставу приглядатись тій борні і певно з більшим напруженем, ніж сам Бой, він не годен був зауважити ані знаку, — хоч би який ніс або вухо. Решта глядачів щільно тримались накриття корчів трави та листя від лататя.

Враз малій бібр, здригаючись, напружився на поверхні води, повернувся догори черевцем і почав поринати. В той сам час видра, маючи можливість рухатись, відерлась від другого більше небезпечного супротивника і распачливо поплила до найближчого берега. А той бібр, що лишився живим, очевидно ранений, не робив жадних заходів здоганяти побитого ворога, але повільно поплив до своєї хати на острівці і там зник. Видра ж дісталась до берега і видрапалась на него. Її лискуча, руда шкіра спливала кровію, але Бой зауважив, що її рани не були смертельні.

Кілька секунд видра гостро призиралась до бобрячої хати, наче не хотіла уступитись, а потім зeszла за деревом, пішовши шукати більш гостинних від. Як видра забралась, так нагнана і зле повитана, Бой вперше зрозумів якою ворожою до чужинця є навіть незіпсута дичина. Між дикою звіриною, як і між людьми, трапляється багато однакових річей.

Коли Боеве захоплене тією дивною борнею минулось, він з великим зацікавленем почав оглядати греблю. Він знав, що тоді всі бобри в тім ставку знали про його присутність, і кожен з них пильно ховав ся, щоб не дістатись йому на очі; тому Бой ніяк не потребував більше ховатись. Перейшовши гребінем греблі, він обрахував, що вона мала бути яких сто лікот довга. Посередині і майже в протязі цілої своєї довжини гребля була трохи більше як три ліктя висока, а її кінці повільно зливались з натуральним піднесенем берегів. Як Бой міг осудити, так в основі гребля здавалась дванад-

цять лікот грубою; її горішній лицевий бік був побудованим більше повільно-спохило, ніж нижчий. Ціла ж будова, поставлена з кімаків, хмизу, каміня та землі виявлялась очам дуже кремезною та великого труду роботою. Але вздовж самого гребеня, котрий був не більше як півтора ліктя завгрубшки, гребля була збудована з певними шпарами та еластичністю, яких Бой спочатку не спостеріг. Тепер же він побачив, що гребля не мала жадних лотоків до спаду води. Вода стояла в ставку так високо, що не досягала чубка гребеня, хіба на яких два або три цілі. На тій височені Бой зауважив, що вода вибігала, без жадного бурення, просякаючи крізь тверду, але не щільну плетенину патиків та дубців. Сила водоспаданя була так тоненько розстелена, що її руйнуючий вплив на греблю майже був нічим. Вода проходила, фільтруючись, з невеличким буркотінем, в долину вздовж цілого нижчого фасаду забудови, сходилась там знову у потік і далі продовжувала своєю блискучу подорож до моря.

Цілий горішній схил греблі був гладенько і старанно вимашений глиною так, що її деревляної будови не мож було бачити, завинятком хіба де-не-де кінців молодих від трьох до чотирьох цілів в промірі дерев, котрі тим самим свідчили про солідність підвалин. З другого боку, нижчий фасад був якимсь незрозумілим заплетеном з ламіча та слупків, котрі, як з першого погляду здавалось, були накидані поквапно в безладю. Але, пробуючи, Бой побачив, що кожний кусник був так завитий поміж те ріще, що треба було вжити доброго напруження, аби його висмикнути. Чим більше він оглядав ту забудову, тим більше зростало його задивоване і ціноване міркуючої свідомости тих будівничих; і Бой усміхався сам до себе трохи глузлигим усміхом, думаючи, як неvistарчаючо булоб про ту роботу тут того, що люди звуть інстинктом.

Але що найбільше вразило Боя що-до ознаки інженірського хисту та чудових обраховань мешканців того ставку, — се був той нап'ямок, в яким була положена гребля. З другого кінця, де вода була міленька, і порівнявчо нерухома навіть за повені, гребля йшла просто, беручи найкоротчий нап'ям.

(Далі буде).

С. К. Кушелівський.

ПІДВАЛИНИ ХЛІБОРОБСТВА.

(Продовжене).

25. Уліпшене кукурудзів. Вибір найкращих качанів кукурудзи можна dokonувати на полі, під час достигання, або після звезення з поля. Якого б чину ми не ужили, ми будемо знати тільки одну половину родоводу того овочу тому, що заплідняючий пил міг спасти від нездалої рослини. Тому, незважаючи на красний вигляд качанів, треба спробувати врожайність тих зерен.

Добірні качани треба перетримати в сухім, умірковано-теплім місці, бо в противнім разі морози дуже легенько забивають зародки, коли кукурудзи будуть вохкі. Весною треба зробити пробу кільчення зерна. Треба скасувати усі ті качани, з котрих не всі шість зерен на-кільчились з кожного, як також не треба уживати того насіння, котре дає маленькі кільця.

Припустимо тепер, що 25 найкращих качанів, котрі добре на-кільчились, беремо до чергової спроби. Насамперед треба вилупити зерна з кожного качана в окрему паперову торбину, зазначивши кожну инакшим номером. Потім треба обібрати на звичайній кукурудзяній ниві місце, що вистарчило б на засадження яких пятьдесят рядів в чотирьохкутнику; але попри се треба уважати, щоб ґрунт був однаковим і пересічно родючим. Посадити треба ряди 1 та 26 з торбини № 1, ряди 2 та 27 — з торбини № 2, ряди 3 та 28 з торбини № 3 і т. д. Се дасть по два пробних рядів з кожного номера на випадок різниці в якості ґрунту. Половину насіння з кожної торбини лишити на другий рік.

Коли кукурудзи зійдуть, тоді треба про-рвати її так, щоб в кожному ряді була однакова кількість корчів. Потім управляти ті кукурудзи звичайним робом. А восени треба зібрати окремо качани з кожного ряду і порівняти одержані кількощі.

Така проба була зроблена одним фармером в державі Нью Йорк, а вислідки її були ось які:

№ ряда.	Врожай з одного акра в бушлях.	№ ряда.	Врожай з одного акра в бушлях.
1	50	14	42
2	40	15	35
3	42	16	64
4	29	17	61
5	70	18	60
6	15	19	28
7	35	20	74
8	53	21	20
9	46	22	49
10	45	23	43
11	45	24	50
12	48	25	32
13	39		

Ся табуля виразно показує хитане врожайности окремих качанів, котрі з вигляду здавались гарними. Найкращими рядами тут будуть 5, 16, 17 та 20, але сусідуючі з ними ряди (завинятком 18), і решта, — нездалі.

Переховати зерна з тих чотирьох найкращих рядів та ужити їх на насіне булоб не добре, тому, що вони спохрещені з сусідуючими недобрими рядами. Зерна з тих чотирьох рядів можна вжити до загального садження. Найкраще ужити позіставше зерно з торбинок ч. ч. 5, 16, 17 та 20, яке повинно посадити на окремішнім місці геть віддалеки від иньших кукурудзів. Те зерно, що одержить ся таким чином в невеликій кількості можна буде ужити на засаджене невеличкого шматка землі на другий рік; а потім, на третій рік, уже буде досить доброго насіння до обсадження більшого лану.

Кожного року можна добирати найкращі качани з найкращих рядів, або з головного лану, і сей чин добору можна усе продовжувати. І коли той добір будете робити до порядку та уважно, тоді ваші сусіди пічнуть купувати у вас вашу надвишку кукурудзів собі на насіне.

(Далі буде).

Др. Іван Франко.

Нарис Історії УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

I. ВСТУП.

Лежить щось у історії і в природі українського (південно - руського або малоруського народу), що вказує на тісний і тисячолітній звязок його людности з заселеною ним країною: та сама постійність і однаковість при частковій різнородности, та сама соняшна лагідність і живість спарована з тужливістю властивою степовій країні. Істориичні досліди вистежують сліди сего народа майже аж до великої славянської міграції в VI в., показують його предків у на півзабутих Антах, розвертають нам образ його родового і племінного життя в VIII і IX віках, виявляють перші сліди самостійних державних організацій між ними в першій половині IX віка, значно перед легендарним приходом варяжських трьох братів, і доказують, що старе національне імя Русь не було імпортованим варяжським прозвищем, але місцевим виплодом південно-руської, спеціально полянської, київської державної організації. Ясне світло історії паде на сю південно-руську державу аж у половині IX віка, за князювання Володимира Великого, який зацпенне тут уже давно християнство зробив державною релігією, релігією руської держави, яка не була ним утворена, але вже тоді дійшла до вершини свого розвою і з кінцем його пановання почала хилити ся до упадку.

Так само як християнство в Києві і інших важних південно-руських культурних центрах (правдоподібно забутих тепер західно-руських городах Червені і Волині) існувало довго перед Володимиром, мусіли також початки духового, а спеціально навіть літературного життя існувати давно перед його часом. Найстарша відома нам пам'ятка того письменства, так званий Супрасльський рукопис, походить правдоподібно з початку IX віка і повстала не менше правдоподібно під впливом безпосередніх учеників Мефодія, на що вказують численні моравізмів в мові поруч з не менше численними червонорусізмами, малочисленними польонізмами і чехізмами на тлі найстаршої, в Мораво-Панонії і Болгарії виробленої, церковно-славянської мови. В найстаршій київській літописі, не-

вірно приписуванім Несторови і зрадагованім у початку XII віка, дійшли до нас найстарші пам'ятки державного життя Южної Руси, відомі договори Олега, Ігоря і Святослава з Греками, уложені дуже стародавньою мовою. В однім, що правда не дуже віродостойнім уступі тзв. панонського життя Константина знаходимо згадку, що Константин, бувши коло р. 860 в Херсоні в південнім Криму, знайшов там у одного чоловіка Євангелію і Псалтирю, писані руськими буквами, а в палейнім додатку до сего уступу читаємо: "Се же буди відомо всім язикам і всім людям, яко руський язик не откуду же прія віри святия сея, і грамота руская никим же явлена, но токмо самим Богом Вседержителем... І грамота руская явила ся Богом дана в Корсуні Русину, от него же научи ся філософ Константин. Тоже муж Русин б'яше благовірен, постом і добродітельно в чистій вірі уединив ся, і то един от руска язика яви ся преже християн сий, і невідом никим же, от куду єсть. Тоже бисть в дни Михаїла царя і Ірини благовірняя. Константин же філософ нарицаємий Кирил, створил грамоту словенським язиком, глаголемую литицу, в дни Михаїла царя греческаго і в дня князя Рюрика новгородскаго, єго же сином руская земля преїде". (Пам'ятки, т. I, ст. LXII і LV). Лишаючи на боці питанє про винахід глаголиці, доси невияснене вповні, мусимо зазначити, що так звана кирилиця, або як тут кажесть ся, руське письмо, утворена на підставі грецької унціальної азбуки, виявляє деяку подібність з готицькою азбукою, винайденою Уліфілою у IV віці і вживаною в Криму аж до XIV віка, а деякі букви взяті з єврейського квадратного письма, що все вказує далеко швидше на Південну Русь, як на Болгарію, як на місце повстання кирилиці.

Південно-руське письменство, так само, як південно-руська державна організація, виступає перед нами вже в X віці на досить високім ступні розвою. Найстарша частина київського літопису, що сягає до смерті Святослава, була правдоподібно зложена ще за часів Володимира Великого.

(Далі буде).

Джордж А. Корниш.

ПОЧАТКИ ХЕМІЇ.

(Продовжене з ч. 7.)

3. Кальцінація металів. Але багато інших субстанцій, коли дуже напалені, чинять щось инакшого. Коли покласти в огонь кавалок заліза, поверхня котрого була вичещена, він стає теплим, потім червоно-гарячим, але не показує горіння, як ті субстанції, що уже були описані. Та після того, як те залізо виймати з полум'я, і воно стане холодним, вигляд того металю буде цілковито відмінним. Ясна, металева поверхня стала тепер темного та сумрачного кольору, а коли її пошкратати ножем, так вона обпадає наче луска, крихка і цілковито не подібна до заліза. Іншими словами, та поверхня вже не є більше залізом, але іншою субстанцією; але, коли зчистити се надвірне покриття, стане певним, що відмінилась тільки поверхня, а що середина позістала надалі залізом.

Більше того, коли те залізо з відчищеною поверхнею дати у вогонь, воно також вкриється тією самою лусковатою субстанцією. Коли знов її обшкратати, і повторяти нагріване, ступнево більше і більше заліза відмінеться на нову субстанцію; і дуже можливо через повторний чин обернути нарешті усе те тверде, металічне залізо в купку сумрачної, чорної, крихкої субстанції. Знов, коли дати залізо не просто в полум'я, але у розтопляч, стануться тіж самі відміни. Теж саме діється і з міддю, оловом, циною та цинком, як їх нагріти таким самим робом; мідь стає сумрачною, чорною масою, олово обертається у жовту, кристалеву твердість; цина та цинк видають білу порохняву масу; магnezій та фосфор, коли нагріти у ростоплячу, обертаються в білу субстанцію, але підчас самого чину нагрівання вони горять брілянтним світлом, витворюючи багато тепла та видаючи густий, білий дим. Повернене інших металів в нові субстанції також товаришить ся горячем, але тому що тільки невеличка плівка відмінюється на їхній поверхні, те тепло, що тоді витворюється не є вистарчаючим, щоб вони почали ярити. Як обернути кавалок заліза в дуже дрібненький порох тоді сей чин збільшить його поверхню в багато разів. Коли ж покласти той порох в розтопляч, тоді поверхня кожної тієї пороши-

ни обернить ся в иншу субстанцію, витворюючи досить горячі, щоб спричинити розярене цілої маси в сліпляче світло. За помочою великого горяча цинк, олово і цина можуть бути також допроваджені до горення діамантовим світлом.

4. Повітря і горіння. Але був один чинник, на котрий давні хемісти в своїх студійованях дотичних чину горіння не звертали належної уваги. Загально вони забували, що усі ті субстанції, що були нагрівані та відмінані, були в стичності з повітрям. Учень не повинен робити ту саму помилку в його спробах та легковажити присутність повітря навколо усіх тих річей з якими він має до діла. Справді, повітря, будучи невидиме і так скрізь присутне, надається, щоб про него забути, а наслідком того ті явища, котрі в йому відбуваються можуть бути зрозумілі не так, як треба. Навіть випадкове споглянене викликає гадку, що повітря може брати участь в горінню та іржавленню. Запро те, щоб палево горіло так, як треба через згоране, тіло мусить перейти добрячим протягом повітря; коли повітря сперти, вугіле або дрова починають горіти не так палко, а як його цілковито відтяти, тоді огонь згасне. Коли нагріти магnezій в затуленім ростоплячі, а потім підіймати пскришку так, що свіже повітря заступить собою місце газів в середині, тоді той металъ яскраво спалахне, наче набере нової снаги до горіння. Коли жаріюче вугіле так покриття попелом, що повітря має до него тільки малий доступ, тоді воно горить повільно, або навіть згасає перед тим, ніж цілковито обернути ся в попел. Усі ці факти примушують зробити висновок, що повітря бере участь в чині згорання. Тому треба пильніше придивитись на той чин. (Далі буде в ч. 11.)

ГОЛОС УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТА.

Ваш лист з 27-го м. м. я отримав, та у відповідь скажу, що переводів неможу робити тепер — а як й буду де-що переводити, то не буду жадати ані цента платні. Такий науковий "Вістник" повинен мати всіх українських студентів в своїм "нутрі" — як не ділом (добрим) то словом, **ТАКИ З НАШОГО СВЯТОГО ОБОВ'ЯЗКУ СУПРОТИ СЕБЕ САМИХ....**

ЧІКАГО, ІЛЛ.

Г. Г. Skegar.

Др. Р. Л. Гарнер.

ЧИ МАЛПИ ГОВОРЯТЬ?

Мене не обходить, чи вірите ви, що малпи говорять, чи ні; також не маю на гадці запевняти вас в сій, чи противній думці.

Заміром сієї статі є показати чисті факти дотичні малплячої бесіди і дати читачеві зробити собі свої власні висновки.

Слово **бесіда** скрізь уживається як більше докладний терм ніж **мова**, котре часто уживають двозначно або образцево. Дальше пічнемо, запитом: "Що таке бесіда?" Моя відповідь така:

Кожний устний згук добровільно вимовлений з певною метою передання передвзятої ідеї, розуміння, або впоєне бесідником його думок слухачам є бесіда.

З сього звичайного і простого вступу, ми приступимо до збирання доводів щодо питання малплячої бесіди, коротко показавши, як ті доводи були збирані у великім протязі років методичних дослідів. Брак місця виключає багато другорядних і випадкових обсервацій, котрі стверджують головні факти.

Ціле моє молодече жите я приглядав ся прикладам зносин поміж животинами. Якийсь час мої зученя були тільки випадковими, надаючи жадного наслідку; але мій поступ в тих заходах, хоч помалу, все ж посував ся в однім напрямі, бо я вірив в свою силу розгадати загадку тієї бесіди.

В міжчасі я сортував певні згуки, які здавались мені складними бесіди і иньші, які не були німи. Попередші були добровільними, більш-менш відмінними тонами, що висловлювали бажаня; а ті другі не були добровільними, але випадковими, котрі невьявляли обміркованого чину розуму. Одну групу я клясував, як згуки бесіди, а другу, — як помильні згуки.

Один раз я зайшов до зоологічного саду в Синсинаті, де я видів велику мандрилю (малпа з родини павіянів) в клітці з багатьма малими малпами щось трьох чи чотирьох родів. Та клітка була переділена на два закамарка з малими дверцятами між ними. Падало до очей те, що велика мандриля була джерелом жаху для малих малпів. Я зауважив, що декотрі з них усе вартували її рухи і час від часу видавали особливі згуки. Було виразним і те, що ті згуки передавали якись гадки малим малпам, які підносили в них перестрах або заспокоювали їх відносно вчинків мандрилі. Я збув ці-

лий день на приглядане до тих животин і переконав ся, що вони дуже добре розуміли значіне тих згуків, що вистарчали їм направляти свої вчинки після тих інформацій. Сей випадок вказав мені нову стежку до студійованя.

Між великими труднощами в зазначеню бесіди животин, не є послідною труднстею розрізнити дійсну вартість або інтонацію згуків надану тоуж животиною в ріжних випадках, і запам'ятати рухи, товаришучі тим згукам. Довго мені забрало часу, нім я спізнав, що нема двох родів малпів, маючих однакову збірку слів, і що чужі малпи иньшого роду, наколи вперше зведені до купи, не можуть розуміти одна одної, хоч навчають ся незабаром.

Після нещасливих труднощів, я поїхав до Вашингтону і попросив помочі в др. Франка Бейкера. Він дозволив мені користати ся двома малпами, котрих було тримано в малім прибудівлю в Смитсоніанськім Інституті. Беручи грамофон до будинку, я попередше розмістив дві малпи до ріжних кімнат так, що жадна не могла ані чути, ані видіти другої. Тоді на восквій цівці я зробив рекорд згуків вимовлених самцем.

Се було легко зробити, бо він був в балакучім настрою. Взавши сей рекорд до другої кімнати, він був повторений самиці. Вона показала велике зацікавлене і зворушене. Вона скочила до труби, дивила ся в ню і надокола того, що балакало. Др. Бейкер також зістав переконаним.

Після певного часу зученя багатьох гатунків малпів в ріжних місцевостях, я вибрав рудявої масти малпу-капуцина тому, що вона була найбільш балакуча. Припадково я зауважив, що та малпа видавала певні згуки, які вона вживала частіше, ніж иньші. На однім з них я зосередкував мої змаганя і, зауважуючи рухи малпів, наколи вони вимовляли той згук або прислухались до него, незабаром почав робити висновки, що до його змісту.

Метода, якою я користав ся є така проста, що кожний початкуючий може її триматись. Я вибрав молоду малпу-капуцина в Центральнім Парку і зробив чистий рекорд з її голосу на фонографі. В дійсності, я зробив їх кілька, і кожний з них заключав згук, котрий, я уважав, найголовнішим.

(Далі буде).

Др. Іван Куровець.

РАДИ ПРО ЗДОРОВ'Я.

(Продовжене).

Кров і кровообіг.

Кров є доконче потрібна до життя всіх вищих животин і людини, до правильного сповнення житєвих чиннощів; вона достарчає всім приладам устрою людини кисня і доконечного матеріалу до відживлення, до будови і віднови комірок; кров містить в собі продукти загальної переміни матерії, видалини деяких приладів тіла і продукти зужиття та розпаду тканин.

Кров складається з прозорої течі, котру зevamo сукровиця (пязма) і з частин, а то червоних і білих тілок крові, дрібоньких плиток (Біцоцера) і пилків крові. Все то завішене в сукровиці і враз з нею кружляє у цілім тілі. Барва крові походить від червоних тілок.

Кров є в безнастаннім русі вона розходить ся у цілім тілі і є підставою життя, серед котрого відбуваються хемічні та фізичні житєві процеси.

Кров кружляє в тілі в судиннім устрою, котрий складає ся з серця і кровоносних судин (кровообігу).

Серце є пруживий мясець на подобину мішечка, котрий разово (ритмічно) стискає ся і є джерелом руху крові. Судини кровообігу — се пруживі (елястичні) рурки, котрі розгалужені у цілім тілі. Серце людини складає ся з 4 частин: з 2 передсінок і 2 комор. З лівої комори виходить головна найбільша жила — бючка (аорта); з неї розходять ся численні розгалуження на подобину бючок до усіх приладів і тканин на подобину дуже розгалуженого дерева. Тонкі волосковаті галузочки в прирядах і тканях творять сітку, котрими довозять відживчий матеріал. Кров по переході крізь волосковаті посудини, збирає продукта окисання, загальної переміни матерії і розпаду тканин, змінє ся і змінєна відпливає через жили до серця, до правого передсінка. Кров, що вийшла з лівої комори, вертає знов до серця, зробивши великий обіг у цілім тілі. Правий передсінок через стиснене вгнітає кров до правої комори, а права комора вгнітає кров біючкою легких до легких, де розгалужує ся в волосковаті судини, котрі огочують дрібнесенькі міхурці легких, виділяє з себе вуглевий kwas, а набирає в себе кисня і як змінєна, відсвіжена, ясна, червона кров впадає знов в лівий перед-

сінок. Звідси в наслідок стиснення серцевого мясця впадає до лівої комори, а з відси знов кружляє у цілім тілі. Отак безнастанно кружляє кров у цілім тілі.

Головною причиною кровообігу є ритмічний разовий рух серця — спершу стискають ся обидві комори серця, а рівночасно розтискають ся обидва присінки, то знов розтискають ся комори при рівночаснім стисненню присінок. Серцеві рухи спричиняють ударення або бите серця. Серце людини робить пересічно 70 ударів на хвилину. Для цілковитого обігу крові, кров потребує яких двадцять і кілька секунд, себто, щоб кров, що вийшла з лівої комори вернула назад до неї.

Щоби обчистити кров з розпадових частин, як вуглевого kwasу, а відсвіжити киснем, є в людським тілі окремих прилад дихання і за помочю легких і дихавиці відбуває ся правильне диханє.

Віддиханє.

Повітре входить знадвору через уста і носові дірки, гірло і дишницю до легких. Легкі складають ся з безчисленних дрібних міхурців. На внїшній поверхні міхурців і на її переділках розстелює ся дуже густа сітка волосковатих кровоносних судин з дрібних галузочок біючки легких; на внутрішній поверхні міхурців є тонесенька болонка. При віддиханню відбуває ся виміна газів між повітрем і кровію, причім гемоглобин, себто червінь, котра знаходить ся в червоних тілках крові посередничить. Гемоглобин має велику здібність лучити ся з киснем і легко передавати його. В легких червоні тільця крові набирають з повітря через тоненьку болонку кисня, від чого кров стає червонішою, яснішою, і розносить кисень в цілім тілі. Вуглевий kwas з крові за помочю дрібних посудин виділяє ся в повітре. Хемічний процес відбуває ся за кожним вдихом і видихом повітря в легких в дрібоньких міхурцях легких. Людина вдихує кисень, а видихує вуглевий kwas. Людина може довільно кермувати віддиханєм, бо рух мязнів грудної клітки, залежний від волі людини, може стримати віддих, прискорити або звільнити його, але лише до певної границі і то на коротку хвилину.

(Далі буде).

ЗАМОРСЬКИЙ

ВІСТНИК

("The Trans-Oceanic Herald")

Научно-літературний ілюстрований двотижневник, метою котрого є помагати українським робітникам та рільникам в набутю научного знання та витвореню широкого сьвітогляду.

В бігу видань "Заморський Вістник" буде містити в собі слідуючі науки: Мовознавство, Математику, Географію, Геологію, Астрономію, Фізику, Хемію, Біологію, Зоологію, Ботаніку, Історію, Історію культури, Антропологію, Гігієну, Хліборобство, Механіку, тощо аж до Фільозофії. Як також і красне письменство.

Виходить кожного 1-го та 15, кожного місяця.

В Канаді передплата на рік \$2.50, півріч. \$1.25 до Європи і Америки річно \$2.75, півріч. \$1.40.

Поодиноке число 15ц.

Zamorskyj Vistnyk

516 Queen St. W. TORONTO, ONT.

ЧОМУ ТРЕБА ЗНАТИ ГЕОГРАФІЮ?

Коли Ви не запізнані з "ГЕОГРАФІЄЮ", себто з наукою про опис поверхні землі, про суходоли, острови та моря, про всілякі підсоня в сьвіті, про розміщене на землі рослин, звірят та людей, про державні межі, про міста та адміністративний поділ держав зокрема, про кількість людства в кожній державі, про стан гандлю, промисловости та хліборобства на сьвіті, отже коли Ви не запізнані з "ГЕОГРАФІЄЮ" так для Вас цілий сьвіт буде як у мішку. Ви навіть не годні будете пожиточно скористати з читаня часописів; а до історії та політики нема тоді чого й братись, коли не знає "ГЕОГРАФІЮ". Тому ми радимо Вам зараз замовити собі

"ГЕОГРАФІЮ"

в українській мові, що коштує в твердій оправі лише 80 ц.

Замовлення посилати на адресу:

Ukrainska Knyharnia

516 Queen St. W. Toronto, Ont.

СЬВІЖА ЯРИНА!

Родимці! Сьвіжу ярину, садовину, набіл і яйка дістанете в

Української Огородничої Кооперативи

Ми привозимо усей згаданий продукт власним троком до Торонта кілька разів на тиждень і розвозимо по хатах, реставрантах та бордин гавзах.

Маємо усю старокраєву ярину, як часник, кріп, тощо.

Квашені огірки і капусту будемо висилати на замовлення бочками в усі місцевости Канади.

Замовлення подавати на адресу:

PETER WOZNY

R. R. № 2.

P.O. West Hill, Ont.

Нові Книжки з Краю!

В. Винниченко.	"Географія України",	80	
"Краса і Сила", 260 ст.	\$ 1.00	"Історія України",	50
"Голота", 291 сторін	1.00	"Зоологія",	60
"Боротьба", 251 сторін	1.00	"Людина",	25
"Кузь та Грицунь", 216 с.	1.00	"Про Світ Божий", (з астрономії)	50
"Історія Якимового Будинку", 210. сторін	1.00	Театральні Твори	
"Рівновага", 274 сторін	1.00	написані в краю підчас війни:	
"По Свій", 208 сторін	1.00	Елисей Карпенко.	
"Босяк", 246 сторін	1.00	"Момот Нір", (трагедія)	30
"Чесність з собою", 268 с.	1.00	"Білі Ночі", (драма)	20
"Хочу", 303 сторін	1.25	"Осінньої Ночі", (трагедія)	15
"Божки", 356 сторін	1.50	"Святого Вечера", (драма)	15
"Між двох сил", 136 ст.	50	Найновіші видання в Америці:	
Всі разом — Десять доларів.		Осип Мегас. "Трагедія Галицької України",	1.00
Інші Книжки		Антон Сінклер. "Нетри",	1.00
"Син України", з кольоровими образками	\$ 2.00	А. Чайковський. "Відвдчався",	1.00
Книжки шкільні		А. Богданов. "Корот. Виклад Політичної Економії",	2.50
"Математика", практичні поради з арифметики і геометрії	50	В. Короленко. "Без Языка",	70
"Фізика",	60		

Українці! Повисше наведені книжки, це книжки дуже гарного змісту і виданий на них гріш принесе Вам велику духову користь. Замовлення проситьсся слати на адресу:

SICZOWY BAZAR

34 E. 7th St. New York.

P. S. Пересилку і "текс" оплачуємо самі, хто бере в нас книжок не менш як на 10 доларів.

Для Клубів, Бібліотек і Агентів даємо опуст.

ПРЕНУМЕРУЙТЕ СОБІ

❖ МОЛОТ ❖

САТИРИЧНО-ГУМОРИСТИЧНА ЧАСОПИСЬ

Передплата на рік \$ 2.00, поодинокі ч. 10 ц.

Адреса:

"MOLOT"
414 E. 9th St. NEW YORK, N. Y.

ЧИТАЙТЕ ГУМОРИСТИЧНУ ГАЗЕТУ
"ОСУ".

Дорогий Читачу!

Коли Ви хочете мати щирого друга, який би Вас розвеселив в сумних хвилях, то без найменшого вагання заprenумеруйте собі газету під назвою "ОСА". В сій газеті найдете правду висказану в обороні робітника, а чорноризників і темнителів народа "ОСА" кусає до загину. Таку газету кожний робітник повинен читати і мати в хаті. Газета "ОСА" боронить робітників кожнім кроці, а також в ній найдете гарні

і поучаючі статі, новелі, оповідання, гумор і сатиру, а рівнож і цікаві образки. Тож не чекайте і не думайте над сим довго, але ще нині заprenумеруйте робітничу газету "ОСУ", котра є великого формату (на 8 сторін друку), а передплата низька: на рік коштує \$ 2.50 а на півроку \$ 1.50. Однак хто пішли в тім місяці свою цілорічну передплату — сему вишлеть ся величавий календар "ОСИ" зовсім даром. Тож користайте з нагоди і посилайте замовлення з грішми зараз на адресу: —

"OSA" PUBL. CO. DEPT. V.
748 N. Robey St. CHICAGO, ILL. U.S.A.

Чи Ваш товариш, сусід, краян або приятель передплачує і читає "Заморський Вістник"? Коли ж ні, так постарайте ся о се. Познакомте його з сим журнальом, а він напевно сподобає собі і заprenумерує.

ТРЕБА РОБІТНИКІВ.

Робота в фабриці. Платня від 42½ до 47½ цент. на годину. Мешканє 50 ц. на тиждень. Добра їда. Візьміть потяг до Niagara Falls а звідтам трамваєм до Chippawa, Ont.

Компанія дає 4 години бонусу на тиждень.

North Company
Chippawa, Ont.

ЧИТАЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ!

"УКРАЇНСЬКІ ЩОДЕННІ ВІСТІ"

Одинока щоденна часопись для українських ЕМІГРАНТІВ В АМЕРИЦІ.

Ся часопись має своїх кореспондентів в Европі, а також в ріжних центрах української еміграції в Америці.

ПЕРЕДПЛАТА: на рік \$ 15.00;
на 6 місяців \$ 8.00; на 3 місяці \$ 4.50;

По оказове число пишеть, і передплату шлеть на адресу:

UKRAINSKI SHCHODENNI VISTY
502 E. 11th St. NEW YORK, N. Y.

Приймаєть ся передплату на часопись

„УКРАЇНА“

Національний, Поступовий і Безпартійний Український Тижневник

ПЕРЕДПЛАТА:

В Злучених Державах на рік \$ 2.00;
В Канаді на рік \$ 2.50;
За границю на рік \$ 3.00.

Приймаєть ся передплату і на гумористично-сатиричний український часопис

БАТІГ

Виходить що-два тиждні.

Передплата 2 долари на рік.

До Канади і заграницю \$ 2.50 на рік.

Редактор ГРИЦЬКО ЧАЛИЙ.

"Українська Видавнича Спілка" — видавець
Адреса:

BATIG
2152 W. Chicago Ave. CHICAGO, ILL. U.S.A.

Оказове число висплаєм за надісланем 10 ц. одноцентовими почтовими маркамн.

ПОТРІБНО РОБІТНИКІВ!

Велика фабрична компанія може дати сталу роботу багатьом робітникам з платнею від 45 до 56 ц. на годину.

Зголошуйтесь до:

American Cynamid Co. Niagara Falls, Ont.